

The Gypsum Ridge between Mt. della Volpe and Mt. Mauro (Gypsum Vein of Romagna) –
La dorsale gessosa tra Monte della Volpe e Monte Mauro (Vena del Gesso Romagnola) - Ph. Piero Lucci

A wide-angle photograph of a rural landscape in Italy. In the foreground, there are green fields and clusters of olive trees. A large, rounded hill rises in the middle ground, its slopes covered with a mix of green vegetation and exposed, light-colored rock. The top of the hill is flat and appears to have some sparse vegetation or a small building. The sky above is filled with scattered, fluffy white and grey clouds against a clear blue background.

ITALY

GROTTA DEL RE TIBERIO

📍 ITALY - EPB-R cave

🏛️ Riolo Terme (RA)

◆ 44.256550, 11.664325

🏔️ 173 m

⬇️ mainly sub-horizontal / *principalmente sub-orizzontale*

→ 300 m

🌡️ 12.4°C

👤 tourist and speleotourist / *turistica e speleoturistica*

🚶 All year round, with speleoguide only, booking required; accessible by hiking for 700 m from the car park (difference of height 70 m) / *Tutto l'anno, esclusivamente con speleoguida e su prenotazione; si raggiunge salendo a piedi per 700 m dal parcheggio (dislivello 70 m)*

🇬🇧 Setting of local legends, Re Tiberio cave has been known since immemorial time. Its fame has been empowered through time by the several archaeological findings testifying continuous cave frequentation from the Eneolithic period until about the Medieval Age. Evidence can be spotted along the walls of this interesting cavity which can be easily visited for its first 70 m with guided tourist tours. An enchanting chamber known as "Sala Gotica" marks the end of the tourist walkway. From this point onward only the ones choosing the guided caving tour will go on, following the path of first explorers.

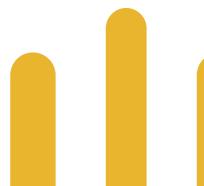
🇭🇷 "Teatri" i legjendave lokale, shpella Re Tiberio ka qenë e njojur që nga kohëra shumë të lashta. Fama e saj është ushqyer me kalimin e kohës nga disa zbulime arkeologjike që dëshmojnë për një prani pothuajse të vazhdueshme, nga eneoliti në mesjetë. Gjurmët e dukshme janë lehtësisht të vëzhgueshme përgjatë mureve të kësaj zgavre interesante që mund të vizitohen në 70 m e para të me turne turistike të drejtuar. Një dhomë magjepsëse e njojur si "Sala Gotica" shënon fundin e shtegut turistik. Nga kjo pikë e më tej do të vazhdojnë vetëm ata që zgjedhin turneun e udhëzuar speleologjik, duke ndjekur rrugën e eksploruesve të parë.

◀ The first part of the tourist walkway in Re Tiberio Cave – La prima parte del percorso turistico nella grotta del Re Tiberio - Ph. Piero Lucci

🇮🇹 Teatro di leggende locali, la Grotta del Re Tiberio è conosciuta da tempo immemore. La sua notorietà è stata alimentata nel tempo dai numerosi ritrovamenti archeologici che testimoniano una frequentazione pressoché continua a partire dall'Eneolitico fino all'epoca Medievale. Tracce evidenti sono facilmente osservabili lungo le pareti di questa interessante cavità visitabile nei suoi primi 70 m di sviluppo nella modalità della visita turistica. Una suggestiva sala, detta "Sala Gotica", segna il termine della visita convenzionale. Oltre tale soglia si avventureranno solo coloro che sceglieranno la visita speleologica, ripercorrendo le tracce dei primi esploratori.

🇭🇷 Kao lokalna legenda, špilja Re Tiberio poznata je od davnina. Njena je slava s vremenom ojačana s nekoliko arheoloških nalaza koji svjedoče o kontinuiranom prisutstvu od eneolitickog razdoblja do otprilike srednjovjekovnog doba. Evidentni tragovi mogu se lako uočiti duž zidova ove zanimljive šupljine koju je moguće posjetiti u prvih 70m kao turističku turu s vodičem. Očaravajuća odaja poznata kao "Sala Gotica" označava kraj turističke šetnice. Od ovog trenutka nadalje će nastaviti samo oni koji odaberu vođeni speleološki obilazak, slijedeći put prvih istraživača.

 For a complete experience of the hypogean world, visitors cannot miss a visit to the Karst Documentation Center - "Casa Cantoniera" in Borgo Rivola (RA), where they can explore several contents on local karst phenomena. A dense network of hiking trails will immerse visitors in the natural beauties of the "Vena del Gesso Romagnola" Regional Park. It is also worth visiting the "La Casa del Fiume" visitor center in Borgo Tossignano (BO) and the Geological Museum inside the "Palazzo Baronale" in Tossignano (BO).

 Per un'esperienza completa sul mondo ipogeo non si può rinunciare a una visita al Centro di Documentazione sul Carsismo - Casa Cantoniera di Borgo Rivola (RA), dove si potranno approfondire numerose tematiche sui fenomeni carsici locali. Una fitta rete di sentieri vi farà immergere nelle bellezze del Parco della Vena del Gesso Romagnola. Merita una visita anche il Centro Visite "La Casa del Fiume" a Borgo Tossignano (BO) e il Museo Geologico presso il Palazzo Baronale di Tossignano (BO).

 Për të patur një përvojë të plotë të botës nëntokësore, nuk mund të humbni një vizitë në Qendrën e Dokumentimit në Karst - Casa Cantoniera në Borgo Rivola (RA), ku mund të eksploroni çështje të shumta mbi fenomenet lokale të karstit. Një rrjet i dendur shtigjesh do t'ju zhytë në bukurinë e Parkut Vena del Gesso Romagnola. Vlen të vizitohen edhe Qendra e Vizitorëve "La Casa del Fiume" në Borgo Tossignano (BO) dhe Muzeu Gjeologjik në Pallatin Baronial të Tossignano (BO).

 Za cijelovit doživljaj podzemnog svijeta ne smijete propustiti posjet Dokumentacijskom centru za krš - Casa Cantoniera u Borgo Rivoli (RA), gdje možete istražiti nekoliko sadržaja o lokalnim krškim fenomenima. Gusta mreža planinarskih staza uronit će posjetitelje u prirodne ljepote Regionalnog parka "Vena del Gesso Romagnola". Također je vrijedno posjetiti posjetiteljski centar "La Casa del Fiume" u Borgo Tossignanu (BO) i Geološki muzej unutar "Palazzo Baronale" u Tossignanu (BO).

 Atlantide
Guide Speleologiche del Parco della Vena del Gesso
Ente di Gestione per i Parchi e la Biodiversità - Romagna

 +39 335 1209933 (Atlantide); +39 0546 77404 (EPB-R)

 retiberio@atlantide.net
promozione@parchiromagna.it

 www.parchiromagna.it

 Parco Vena del Gesso; Scuola Parchi Romagna

 parcoreg.venadelgessoromagnola.scuola.parchi.romagna.it

▼ The Rio Stella closed valley seen from the hiking trail on Mt. della Volpe - La valle cieca del Rio Stella vista dal sentiero di cresta di Monte della Volpe - Ph. Piero Lucci

▲ The abandoned Crivellari village which was entirely built in gypsum stones - Il borgo abbandonato dei Crivellari costruito interamente con blocchi di gesso - Ph. Piero Lucci

◀ *Lapis specularis* vein inside Re Tiberio Cave – Vena di lapis specularis nella Grotta del Re Tiberio - Ph. Piero Gualandi

▲ Meander in the historic portion of Re Tiberio Cave – Meandro nella parte storica della Grotta del Re Tiberio - Ph. Piero Lucci

◀ The “Sala Gotica” in Re Tiberio Cave – La Sala Gotica della Grotta del Re Tiberio - Ph. Piero Lucci

GROTTA DI ONFERNO

📍 ITALY - EPB-R cave

🏛️ Gemmano (RN)

◆ 43.873122, 12.548994

🏔️ 325 m (upper entrance / ingresso superiore); 247 m (lower entrance / ingresso inferiore)

⬇️ sub-horizontal / sub-orizzontale

→ 350 m

🌡️ 11.1°C

👤 Tourist and speleotourist / Turistica e speleoturistica

🚶 All year round, with speleoguide only, booking required; seasonal modification of cave visit are expected; accessible by hiking for 600 m from the car park / Tutto l'anno, esclusivamente con speleoguida e su prenotazione; possibili modifiche stagionali alla visita; si raggiunge camminando per 600 m dal parcheggio

🇬🇧 Onferno is a sub-horizontal cave developing along a major level which was carved by a small stream crossing an isolated gypsum olistolith. It has two main entrances with a difference in elevation of 80 m: the lower one corresponds to the actual resurgence and the active portion of this cave, while the upper one opens up into the cave fossil areas. The main cave branch has been equipped with a walkway to allow tourist visits. The absence of an artificial illumination system and the richness of cave fauna allow visitors to experience the hypogean world and the real dark, discovering the beauties and the fragilities of this important ecosystem.

🇦🇱 Shpella e Onfernatos është një shpellë me shtrirje horizontale nëntoksore që zhvillohet sipas një niveli kryesor të gryrer nga një rrjedhë e vogël ku kalon një olistolit gipsi i izoluar. Ekzistojnë dy hyrje me një ndryshim në lartësi prej 80 m: hyrja më e ulët korrespondon me ringjalljen dhe pjesën aktive të shpellës, ndërsa hyrja e lartë hapet në zonat fosile. Dega kryesore ishte pjesërisht e pajisur me vendkalime për të lejuar vizitat turistike. Mungesa e dritave artificiale dhe pasuria e faunës së shpellave i lejon vizitorët të përrjetojnë botën nëntokosore dhe errësirën e vërtetë, duke zbuluar bukurinë dhe brishtësinë e këtij ekosistemi të rëndësishëm.

◀ Peculiar calcite speleothems called "splash concretions" – Particolari concrezioni di calcare chiamate concrezioni da splash - Ph. Francesco Grazioli

🇮🇹 Quella di Onferno è una grotta sub-orizzontale che si sviluppa secondo un livello principale modellato da un piccolo torrente che attraversa un isolato olistolite di gesso. Sono presenti due ingressi con un dislivello pari a 80 m: l'ingresso più basso corrisponde alla risorgente e alla parte attiva della grotta, mentre l'ingresso alto si apre nelle aree fossili. Il ramo principale è stato in parte attrezzato con passerelle per consentire le visite turistiche. L'assenza di luci artificiali e la ricchezza di fauna cavernicola permette ai visitatori di sperimentare il mondo ipogeo e il vero buio, scoprendo le bellezze e le fragilità di questo importante ecosistema.

🇭🇷 Onferno je subhorizontalna špilja koja se razvija duž glavne razine koju je urezao mali potok prelazeći izolirani gipsani olistolit. Ima dva glavna ulaza s visinskom razlikom od 80 m: donji odgovara stvarnom ponovnom oživljavanju i aktivnom dijelu ove špilje, dok se gornji otvara u fosilna područja špilje. Glavna špilska grana opremljena je šetnicom za turističke posjete. Odsutnost umjetnog sustava osvjetljenja i bogatstvo špilske faune omogućuju posjetiteljima da iskuse podzemni svijet i istinsku tamu, otkrivajući ljepote i krhkost ovog važnog ekosustava.

 The Museum inside the Nature Reserve visitor center is a short but essential stop to discover the secrets about the life of bats inhabiting the Reserve. A visit to the Botanical Garden that incorporates the typical vegetation of this hilly area, with a stop under the large oak tree, represents the perfect end to a pleasant day in the Onferno Nature Reserve.

 Il museo naturalistico all'interno del centro visita della Riserva rappresenta una breve ma essenziale sosta per scoprire i segreti della vita dei chiroteri che abitano la riserva. Una visita al giardino botanico che riprende la vegetazione tipica di quest'area collinare, con una sosta sotto la grande quercia, rappresenta la chiusura perfetta di una giornata nella Riserva Naturale di Onferno.

 Muzeu natyralist brenda Qendrës së Vizitorëve të Rezervave është një ndalesë e shkurtër, por thelbësore pér të zbuluar sekretet e jetës së lakuriqëve të natës që banojnë në rezervat. Një vizitë në kopshtin botanik që përfshin bimësinë tipike të kësaj zone kodrinore, me një ndalesë nën lisin e madh, përfaqëson fundin perfekt të një dite në Rezervatin Natyror Onferno.

 Muzej unutar posjetiteljskog centra rezervata prirode kratka je, ali bitna stanica za otkrivanje tajni o životu šišmiša koji nastanjuju rezervat. Posjet botaničkom vrtu koji uključuje tipičnu vegetaciju ovog brdovitog područja, sa zaustavljanjem ispod velikog hrasta, savršen je kraj ugodnog dana u rezervatu prirode Onferno.

▲ The Onferno Nature Reserve visitor centre - *Il centro visite della Riserva Naturale di Onferno* - Ph. Piero Gualandi

La Nottola
Ente di Gestione per i Parchi e la Biodiversità - Romagna

+39 389 1991683 (La Nottola) / +39 0546 77404 (EPB-R)

onferno@nottola.org
promozione@parchiromagna.it

www.nottola.org
www.parchiromagna.it

Grotte di Onferno-Riserva
Naturale

[@grotte_onferno](https://www.instagram.com/grotte_onferno)

▲ Calcite flowstone along the tourist walkway in Onferno Cave – Una colata di calcite lungo il percorso turistico delle grotte di Onferno - Ph. Francesco Grazioli

▲ Meander inside Onferno Cave – Meandro della grotta di Onferno - Ph. Francesco Grazioli

GROTTA TANACCIA

📍 ITALY - EPB-R cave

🏛️ Brisighella (RA)

◆ 44.226833, 11.756522

🏔️ 200 m

⬇️↑ mainly sub-horizontal / *principalmente sub-orizzontale*

→ 350 m

🌡️ 11.5°C

👤 speleotourist / *speleoturistica*

🚶 Seasonal, with speleoguide only, booking required; accessible by hiking for 700 m from the car park (difference of height 70 m) / *Stagionale, esclusivamente con speleoguida e su prenotazione; si raggiunge salendo a piedi per 700 m dal parcheggio (dislivello 70 m)*

🇬🇧 Tanaccia is a wild cave which can be visited only with guided caving tours. The only artificial element is represented by the entrance, which has been excavated in the past to allow tourist visits. The portion which can be visited corresponds to the area where a little stream flows, along a sub-horizontal branch leading to a wide chamber called "Sala del Guano". There are no fixed lights inside, thus visitors will experience a real caving adventure! The cave can be visited only in summer due to the presence of a hibernating bat colony in winter. This experience can be combined with a visit to the evocative environment of the gallery of the ex-Marana Quarry.

🇦🇱 Shpella e Tanaccia mund t̄ vizitohet vet̄em duke p̄erdorur m̄enyren e vizitës speleologjike. Pjesa e vetme artificiale p̄erfaqësohet nga hyrja, e cila është gërmuar p̄r t̄ lejuar vizitat. Rruja e vizitueshme korrespondon me zonën n̄ t̄ cilën rrjedh një rrëke e vogël nëntokësore derisa t̄ arrijë n̄ një dhomë t̄ madhe t̄ quajtur "Sala del Guano". Nuk ka asnjë sistem ndriçimi brenda, që lejon vizitorin t̄ p̄erjetojë një aventurë t̄ vërtetë speleologjike! Shpella mund t̄ vizitohet vet̄em n̄ verë pasi n̄ dimër ajo pret një koloni t̄ lakuriqësh që dimërojnë atje. Kjo p̄ervojë mund t̄ kombinohet me një vizitë n̄ mqediset sugjestionuese t̄ ish galerisë s̄e guroreve Marana.

◀ Antigravitative erosion (pendents) on the ceiling of a gallery of Tanaccia Cave – *Erosioni antigravitative (pendenti) sul soffitto di una galleria della Grotta Tanaccia - Ph. Piero Lucci*

🇮🇹 La Grotta Tanaccia può essere visitata solamente attraverso la modalità della visita speleologica. L'unica porzione artificiale è rappresentata dall'ingresso, che è stato scavato per consentirne le visite. Il percorso visitabile corrisponde all'area in cui scorre un piccolo torrente sotterraneo fino a raggiungere un'ampia sala chiamata "Sala del Guano". All'interno non è presente un impianto di illuminazione consentendo al visitatore di vivere una vera e propria avventura speleologica! La grotta è visitabile solamente in estate in quanto in inverno ospita una colonia svernante di chiroteri. Questa esperienza può essere combinata con una visita agli ambienti suggestivi della galleria dell'ex-cava Marana.

🇭🇷 Tanaccia je divlja špilja koju možete posjetiti samo uz vođene speleološke ture. Jedini umjetni element predstavlja ulaz koji je u prošlosti iskopan kako bi omogućio turističke posjete. Dio koji je moguće posjetiti odgovara području gdje teče malo potoka, uz podhorizontalni krak koji vodi do široke komore zvane "Sala del Guano". Unutra nema fiksnih svjetala, pa će posjetitelji doživjeti pravu speleološku avanturu! Špilju je moguće posjetiti samo ljeti zbog prisutnosti hibernirajuće kolonije šišmiša zimi. Ovo iskustvo može se kombinirati s posjetom evokativnom okruženju galerije bivšeg kamenoloma Marana.

 Culture and nature blend together in the surroundings of Tanaccia cave. The ancient and complex geological history has deeply influenced the development of local culture and activities. The medieval village of Brisighella, entirely built on a gypsum outcrop, its fortress with the Museum "Man and Gypsum", the open air geological Museum "ex- Monticino quarry", the gallery of the ex- Marana quarry and the Ca' Carnè visitor center are some examples of must-see sites in this area.

 Cultura e natura si fondono insieme nei dintorni della Grotta Tanaccia. L'antica e complessa storia geologica ha influenzato profondamente lo sviluppo della cultura e delle attività locali. L'abitato medievale di Brisighella, costruito su un affioramento di gesso, la sua Rocca con il Museo "L'Uomo e il Gesso", il museo geologico all'aperto "ex-cava del Monticino", la galleria dell'ex-cava Marana e il Centro visite Ca' Carnè sono alcuni esempi di siti imperdibili!

 Kultura dhe natyra shkrihen së bashku në rrrethinat e Shpellës Tanaccia. Historia e lashtë dhe komplekse gjëologjike ka ndikuar thëllësisht në zhvillimin e kulturës dhe aktiviteteve lokale. Qyteti mesjetar i Brisighella, i ndërtuar mbi një skaj gipsi, fortesa e tij me Muzeun "Njeriu dhe Gipsi", muzeu i hapur gjëologjik "ish-gurori i Monticino", galeria e ish-gurores Marana dhe Qendra e Vizitorëve të Ca' Carnè janë disa shembuj të vendeve të padëmtueshme!

 Kultura i priroda stapaju se u okolini špilje Tanaccia. Drevna i složena geološka povijest duboko je utjecala na razvoj lokalne kulture i djelatnosti. Srednjovjekovno selo Brisighella, u cijelosti sagrađeno na izdanku gipsa, tvrđava s muzejom "Čovjek i gips", geološki muzej na otvorenom "bivši kamenolom Monticino", galerija bivšeg kamenoloma Marana i posjetiteljski centar Ca 'Carnè neki su primjeri mjesta koja morate posjetiti na ovom području.

▲ The Brisighella fortress where you can visit the museum "Man and Gypsum" – La rocca di Brisighella dove è possibile visitare il museo "L'Uomo e il Gesso" - Ph. Piero Lucci

 Ivano Fabbri

Ente di Gestione per i Parchi e la Biodiversità - Romagna

 i

+39 339 2407028 (I. Fabbri); +39 0546 77404 (EPB-R)

capannascout@gmail.com
promozione@parchiromagna.it

www.parchiromagna.it

Parco Vena del Gesso
Scuola Parchi Romagna

parcoreg.venadelgessoromagnola
scuola.parchi.romagna

▲ Active branch of Tanaccia Cave with infilling sediments on the left - Ramo attivo della Grotta Tanaccia con sedimenti di riempimento sulla sinistra - Ph. Piero Lucci

▲ A small lake inside Tanaccia Cave – Un laghetto all'interno della Grotta Tanaccia – Ph. Piero Lucci

GROTTA PRESSO CA' TORESINA

📍 ITALY - EPB-R cave

🏛️ Brisighella (RA)

◆ 44.237151, 11.691753

🏔️ 445 m

⬇️⬆️ sub-horizontal / sub-orizzontale

→ 10 m

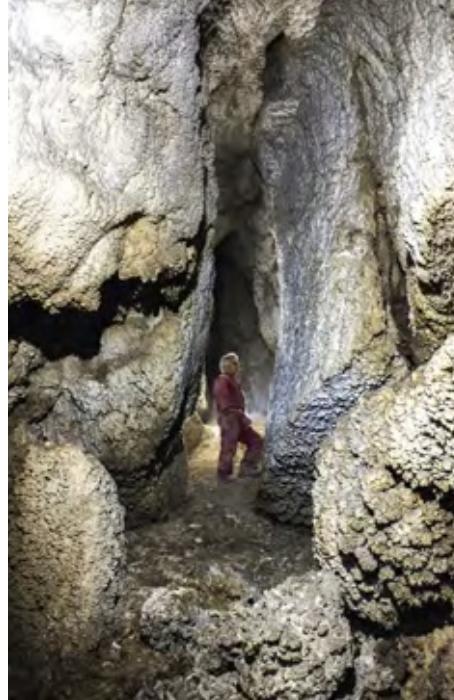
🌡️ variable / variabile

👤 Tourist / Turistica

🚶 All year round, with Park speleoguide only, booking required; accessible by hiking for 800 m from the car park (difference of height 80 m) / Tutto l'anno, esclusivamente con speleoguida del Parco su prenotazione; si raggiunge camminando per 800 m dal parcheggio (dislivello 80 m)

🇬🇧 Ca' Toresina Cave represents a natural tectonic cavity artificially enlarged for the extraction of a particular secondary gypsum, called "*lapis specularis*", during the Roman Period. The Romans recovered this material to use it as an alternative to window glass: traces of chisels and niches made by the Romans themselves are still clearly visible. This cavity has been equipped for visits in its first ten meters, allowing the visitor to safely discover the second largest Roman *lapis specularis* quarrying site of the "Vena del Gesso Romagnola" Regional Park.

🇦🇱 Shpella në Ca' Toresina përfaqëson një zgavër tektonike natyrore të zgjeruar artificialisht nga nxjerra e një gipsi dytësor të veçantë, të quajtur "*lapis specularis*", gjatë kohës romake. Romakët e përdornin këtë material si një alternativë ndaj xhamit të dritares: gjurmët e daltave dhe gropave të bëra nga vetë romakët janë akoma të njoitura mirë. Kjo zgavër është pajisur për vizita në dhjetë metrat e saj të parë, duke lejuar vizitorin të zbulojë në siguri të plotë vendin e dytë më të madh të minierave të "*lapis specularis*" në Parkun Rajonal të Vena del Gesso Romagnola.

◀ White secondary gypsum inflorescences on the walls of Ca' Toresina Cave/*lapis specularis* quarry – Infiorescenze bianche di gesso secondario sulle pareti della grotta/cava di *lapis specularis* Ca' Toresina - Ph. Piero Lucci

🇮🇹 La grotta presso Ca' Toresina rappresenta una cavità tettonica naturale allargata artificialmente dall'attività di estrazione di un particolare gesso secondario, detto *lapis specularis*, avvenuta in epoca romana. I romani recuperavano questo materiale per utilizzarlo come alternativa al vetro delle finestre: tracce di scalpellature e nicchie realizzate dagli stessi romani sono ancora ben riconoscibili. Questa cavità è stata attrezzata per le visite nei suoi primi dieci metri, permettendo al visitatore di scoprire in piena sicurezza il secondo più grande sito estrattivo di *lapis specularis* del Parco Regionale della Vena del Gesso Romagnola.

🇭🇷 Špilja Ca' Toresina predstavlja prirodnu tektonsku šupljinu umjetno uvećanu za vađenje određenog sekundarnog gipsa, nazvanog "*lapis specularis*", tijekom rimskog razdoblja. Rimljani su pronašli ovaj materijal kako bi ga koristili kao alternativu prozorskom staklu: i dalje su jasno vidljivi tragovi dlijeta i niša koje su napravili sami Rimljani. Ova je šupljina u prvih deset metara opremljena za posjete, što posjetitelju omogućava sigurno otkrivanje drugog po veličini rimskog rudarskog nalazišta *lapis specularis* u Regionalnom parku „Vena del Gesso Romagnola“.

 A short detour to the top of Monte Mauro, the highest peak of this regional park, represents an unmissable opportunity to enjoy a unique landscape of its kind. This can be associated with the hiking trail "Sentiero dei Cristalli" which connects the entrances of numerous small Roman *lapis specularis* quarries. In the surroundings you can also visit the Museum "Men and Gypsum" (Brisighella, RA), the Ca' Carnè Visitor Center and the Karst Documentation Center - Casa Cantoniera (Borgo Rivola, RA).

 Una breve deviazione verso la sommità di Monte Mauro, cima più alta di questo parco regionale, rappresenta un'occasione imperdibile per godere di un paesaggio unico nel suo genere. A questa si può associare un'escursione lungo il sentiero dei Cristalli che collega gli ingressi di numerose piccole cave romane di *lapis specularis*. Nelle vicinanze è possibile visitare il Museo "L'Uomo e il Gesso" (Brisighella, RA), il Centro Visite Ca' Carnè e il Centro di Documentazione sul Carsismo – Casa Cantoniera (Borgo Rivola, RA).

 Një devijim i shkurtër për në majë të Monte Mauro, maja më e lartë e këtij parku rajonal, përfaqëson një mundësi të pashmangëshme për të shijuar një peizazh unik të llojit të tij. Kjo mund të shoqërohet me një ekskursion përgjatë shtegut të Kristaleve që lidh hyrjet e shpellave të shumta të vogla romake të "*lapis specularis*". Aty pranë mund të viziton Muzeun "Njeriu dhe Gipsi" (Brisighella, RA), Qendrën e Vizitorëve të Ca' Carnè dhe Qendrën e Dokumentimit mbi Karstin - Casa Cantoniera (Borgo Rivola, RA).

 Kratka zaobilaznica do vrha Monte Mauro, najvišeg vrha ovog regionalnog parka, predstavlja neizostavnu priliku za uživanje u jedinstvenom krajoliku te vrste. To se može povezati s planinarskom stazom "Sentiero dei Cristalli" - put kristala koja povezuje ulaze brojnih malih rimske kamenoloma *lapis specularis*. U okolini možete posjetiti i muzej "Muškarci i gips" (Brisighella, RA), posjetiteljski centar Ca' Carnè i dokumentacijski centar za krš - Casa Cantoniera (Borgo Rivola, RA).

Speleoguides of the "Vena del Gesso Romagnola" Regional Park

Ente di Gestione per i Parchi e la Biodiversità - Romagna

Speleoguide list of the "Vena del Gesso Romagnola" Regional Park on:

www.parchiromagna.it/guide-parco.php

Speleoguide list of the "Vena del Gesso Romagnola" Regional Park on:
www.parchiromagna.it/guide-parco.php

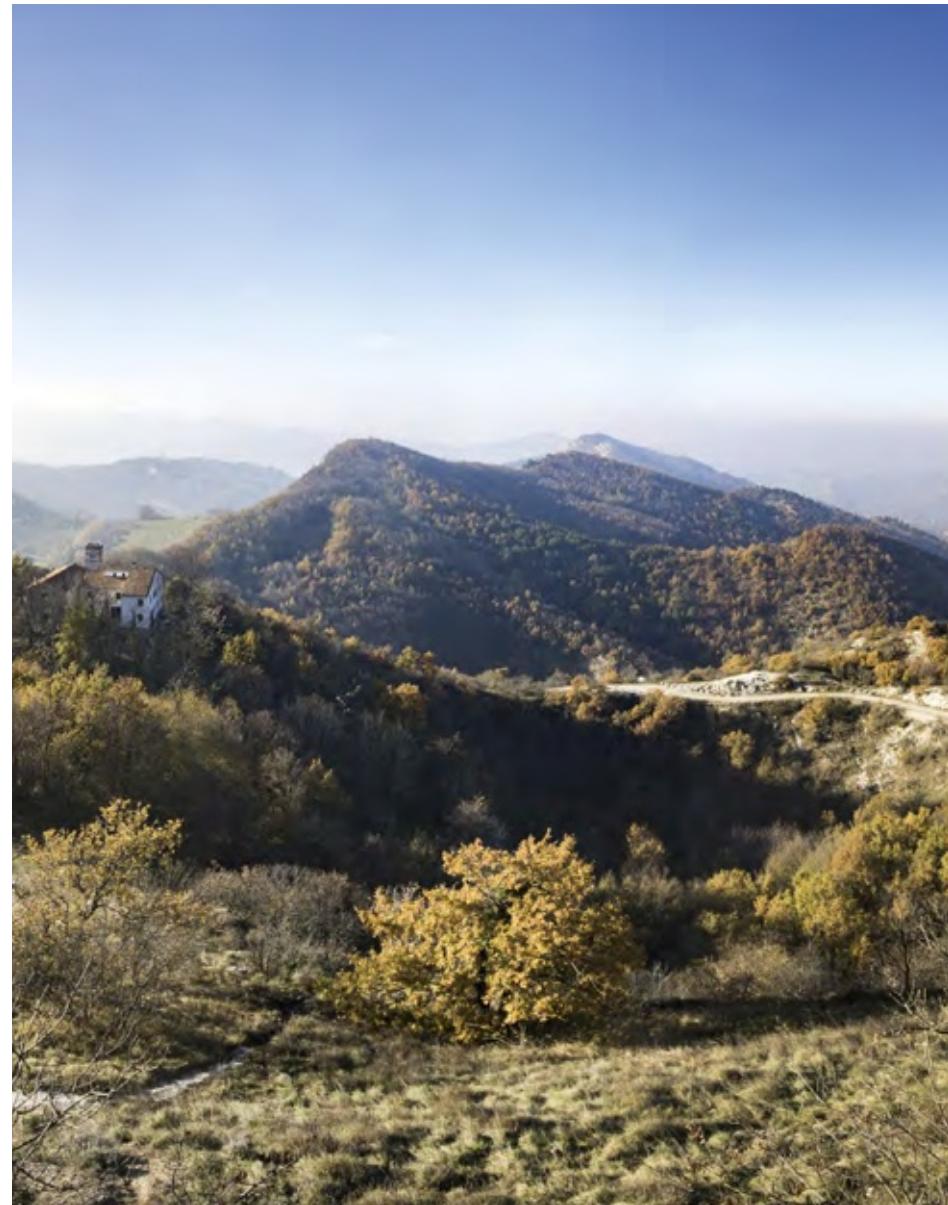
www.parchiromagna.it

Parco Vena del Gesso
Scuola Parchi Romagna

parcoreg.venadelgessoromagnola.scuola.parchi.romagna

▲ Landscape from the top of Mt. Mauro – Panorama dalla sommità di Monte Mauro - Ph. Piero Lucci

▲ Sunlight entering the Ca' Toresina Cave/*lapis specularis* quarry – Un raggio di luce solare che penetra all'interno della grotta/cava di *lapis specularis* presso Ca' Toresina - Ph. Piero Lucci

◀ *Lapis specularis* lamina presenting evident traces of artificial cut – Lastra di *lapis specularis* che presenta evidenti segni di taglio - Ph. Piero Lucci

GROTTA DEL CAVALLONE

📍 ITALY - MNP cave

🏛️ Lama dei Peligni, Taranta Peligna (CH)

◆ 42.023348, 14.162911

🏔️ 1475 m

⬇️ 90 m

→ 1360 m (Tourist path / Percorso turistico)

🌡️ 10°C

❓ Tourist / Turistico

🚶 Seasonal opening, booking suggested; accessible by a cableway and 180 stone steps / Apertura stagionale, prenotazione consigliata; si raggiunge con una funivia e 180 gradini in pietra

🇬🇧 Between Taranta Peligna (entrance) and Lama dei Peligni (underground), the Cavallone is the only tourist cave of the Majella National Park, opened since 1893. Of hypogenic karst origin, it is made by a main gallery and three branches (total length exceed 1.5 km). Tourist path ends in an amphitheater featured by a wonderful vault covered by stalactites. Bats refuge here during winter. It is also called "Figlia di Iorio Cave" from one of D'Annunzio's tragedies and shows halls and figures with suggestive names. Aboard the cableway, visitors can enjoy a gorgeous view on the Taranta Valley, whose limestone cliffs are populated by chamois, golden eagles, peregrine falcons and endemic flora, up to the Adriatic Sea.

█████ Midis Taranta Peligna (hyrja) dhe Lama dei Peligni (nëntokësore), Cavallone është e vjetmja shpellë turistike në Parkun Kombëtar Majella, e hapur që nga viti 1893. Me origjinë karstike hipogenje, ajo përbëhet nga një galeri kryesore dhe tre degë (me përmasa mbi 1,5 km). Rruga turistike përfundon në një amfiteatër të karakterizuar nga një qemer i mrekullueshëm i stalaktiteve. Në muajt e ftohtë atje dimërojnë lakuriqët. Quhet gjithashtu "Grotta della Figlia di Iorio" pas një prej tragjedive të D'Annunzio dhe ka dhoma dhe figura me emra sugjerues. Në bordin e teleferikut, ju mund të shijoni një pamje të mrekullueshme të Luginës së Taranta, shkëmbinjtë gëlqerorë të së cilës janë të populluara nga dhia e egër, shqiponja të arta, fajkojat e peregrinës dhe flora endemike, deri në Adriatik.

◀ Cavallone Cave interiors: speleologic part - Interni della Grotta del Cavallone: tratto speleologico - Ph. Studio Enigma/Cesare Iacovone

🇮🇹 Tra Taranta Peligna (ingresso) e Lama dei Peligni (sotterraneo), il Cavallone è l'unica grotta turistica del Parco Nazionale della Majella, aperta dal 1893. Di origine carsica ipogenica, è composta da una galleria principale e tre rami (misura oltre 1,5 km). Il percorso turistico termina in un anfiteatro caratterizzato da una meravigliosa volta di stalattiti. Nei mesi freddi vi svernano i chirotteri. È anche chiamata "Grotta della Figlia di Iorio" da una delle tragedie di D'Annunzio e ha sale e figure dai nomi suggestivi. A bordo della funivia, si può godere di una vista stupenda sulla Valle di Taranta, le cui rupi calcaree sono popolate da camosci, aquile reali, falchi pellegrini e flora endemica, fino all'Adriatico.

█████ Između Tarante Peligne (ulaz) i Lama dei Peligni (podzemlje), Cavallone je jedina turistička špilja Nacionalnog parka Majella, otvorena od 1893. Hipogenog krškog podrijetla, čine je glavna galerija i tri ogranka (ukupna dužina veća od 1,5 km). Turistička staza završava u amfiteatru s prekrasnim svodom prekrivenim stalaktitima. Šišmiši se ovdje sklanaju zimi. Naziva se i "špilja Figlia di Iorio" prema jednoj od D'Annunzijevih tragedija i ima sobe i likove sa sugestivnim imenima. Iz žičare posjetitelji mogu uživati u prekrasnom pogledu na dolinu Tarante, čije su vapnenačke litice naseljene divokozama, surim orlovinama, sokolovima i endemskom florom, sve do Jadranskog mora.

 Taranta is known for its handcrafted wool blankets, and has the "Brigata Maiella" Memorial, reached by the Freedom Trail, the Cavallone Easy virtual exhibition and the "Acque Vive" park along the Aventino River (picnic area, fitness trail and geodesic dome greenhouse). At Lama, there are the Park's Visitor Centre (Nature-Archeological museum "M. Locati" with an immersive diorama of a cave, Botanical Gardens "M. Tenore" and Apennine Chamois' wildlife area) and the delicious "Sfogliatella" (pastry). A guided speleo-visit to the nearby Ox Cave is suggested, a wide hypogea whose descending development makes one feel in the "Journey to the Center of the Earth".

 Taranta è nota per le sue coperte artigianali di lana e ha il Sacrario Brigata Maiella, raggiunto dal Sentiero della Libertà, il museo virtuale Cavallone Easy e il Parco delle Acque Vive lungo il Fiume Aventino (area pic-nic, percorso vita e serra a cupola geodetica). A Lama ci sono il Centro Visite del Parco (Museo Naturalistico-Archeologico "M. Locati" con diorama immersivo di una grotta, Orto Botanico "M. Tenore" e Area del Camoscio appenninico) e la deliziosa "Sfogliatella". Si può abbinare una speleovisita guidata alla vicina Grotta del Bove, ampio ipogeo il cui andamento discendente fa sentire in "Viaggio al centro della Terra".

 Taranta është e njojur për batanijet e saj të bëra me lesh dhe ka Memorialin e Brigadës Maiella, të arritur nga Rruga e Lirisë, muzeu virtual Cavallone Easy dhe Parco delle Acque Vive përgjatë lumit Aventino (zona për piknik, shtegu i jetës dhe serra me kupolë gjeodezike). Në Lama ndodhet Qendra e Vizitorëve të Parkut (Muzeu Arkeologjik Natyror-Arkeologjik "M. Locati" me dioramën gjithëpërfshire të një shpelle, Kopshti Botanik "M. Tenore" dhe Zona e Dhisë së egër të Apenineve) dhe "Sfogliatella" e shijshme. Ju mund të kombinoni një vizitë të drejtuar te Shpella e Boves, një hipogejum i gjërë, tendenca rënëse e të cilit ju bën të ndiheni në "Udhëtim në qendër të Tokës".

 Taranta je poznata po ručno izrađenim vunenim pokrivačima, a ima i Memorijal "Brigata Maiella" do kojeg se dolazi Stazom slobode, virtualnom izložbom Cavallone Easy i parkom "Acque Vive" uz rijeku Aventino (izletište, staza za fitnes i staklenik s geodetskom kupolom). Na Lami se nalaze Centar za posjetitelje parka (Prirodno-arheološki muzej „M. Locati“ s dioramom špilje, botanički vrt „M. Tenore“ i područje Apeninske divokozne) i ukusna „Sfogliatella“ (pecivo). Predlaže se speleo-posjet obližnjoj Grotta del Bove, širokom hipogeju čiji silazni razvoj daje osjećaj kao da ste u "Putovanju u središte Zemlje".

Comune di Lama dei Peligni; Comune di Taranta Peligna

+39 0872 910203 (ticket office / biglietteria)
+39 0872 91221 (Lama dei Peligni)
+39 0872 910118 (Taranta Peligna)

www.grottedelcavallone.it/informazioni/informazioni-di-contatto

www.grottedelcavallone.it; www.comunelamadeipeligni.it/turismo
www.comune.tarantapeligna.ch.it/incomune/comune

www.facebook.com/grottadelcavallone2017

▼ Saints Nicola and Clemente Church of Lama dei Peligni – *Chiesa di San Nicola e Clemente di Lama dei Peligni* – Ph. MNP/John Forcone

▲ St. Biagio Church's wooden portal at Taranta Peligna – *Portale ligneo della Chiesa di San Biagio a Taranta Peligna* – MNP/Nicola Scalzitti

▲ Cavallone Cave interiors: tourist part - Interni della Grotta del Cavallone: tratto turistico – Ph. Studio Enigma/Cesare Iacovone

▲ Panorama from the Cavallone Cave overlooking the Taranta Valley – *Panorama dalla Grotta del Cavallone sul Vallone di Tarnata* – Ph. Studio Enigma/Cesare Iacovone

GROTTA DELLE PRAJE

📍 ITALY - MNP cave

🏛️ Lettomanoppello (CH)

◆ 42.231944, 14.039444

🏔️ 450 m

⬇️ 25 m

→ about / circa 200 m (each branch / ciascun ramo)

🌡️ about / circa 14°C

❓ Speleotourist / Speleoturistica

🚶 At a short walking distance from the car parking; accessible accompanied by a speleoguide authorized by competent bodies / A breve distanza a piedi dal parcheggio; visitabile accompagnati da una speleoguida autorizzata dagli enti competenti

The Praje (or Praie) Cave is carved in the limestone dating back to 11 million years ago and develops following the rock beds. It consists of 2 branches: upper (open to visitors) and lower. The cave entrance is a small well, accessible through a natural slide of a few meters. From here, bent down visitors pass a short tunnel to start admiring stalagmites, draperies and columns and to hear the dripping. For protection aims, it is closed by a gate as it is a geosite, a habitat 8310 and it preserves a species of a millipede known to science only for this site (*Typhloius longinquus*) and sporadic bats. Here, properly equipped visitors can experience a real speleo-adventure.

Shpella e Prajes (ose Praies) është gërmuar në gur gëlqeror që daton nga 11 milion vjet më parë dhe zhvillohet përgjatë shtresave. Përbëhet nga dy degë: e sipërme (e hapur për vizitorët) dhe e poshtme. Hyrja është një pus i vogël i arritshëm me një rrëshqitje natyrore prej disa metresh dhe pastaj kalon një tunel të shkurtër, për të filluar të shikosh stalagmitë, perde dhe kolona dhe të dëgjosh pikimin. Për qëllime konservimi, ajo mbrohet nga një portë pasi është një gjeosit, habitat 8310 (jo i hapur për publikun) dhe ruan një specie milipedi të njojur për shkencën vetëm për këtë sit (*Typhloius longinquus*) dhe lakuriqët e natyrës sporadike. Vizitorët, të pajisur siç duhet, mund të përfjetojnë një aventurë të vërtetë speleo këtu.

◀ Upper branch of the cave with draperies and some stalagmites – Ramo superiore della grotta con vele e alcune stalagmiti – Ph. MA LiGHT photo underground

🇮🇹 La Grotta delle Praje (o Praie) è scavata nei calcari risalenti a 11 milioni di anni fa e si sviluppa lungo gli strati. È costituita da due rami: superiore (visitabile) e inferiore. L'entrata è un piccolo pozzo accessibile con uno scivolo naturale di pochi metri e poi si supera chinati una breve galleria, per iniziare a vedere stalagmiti, vele e colonne e a sentire lo stillicidio. A fini di tutela, è protetta da un cancello in quanto è geosito, habitat 8310 e preserva una specie di un millepiedi noto alla scienza solo per questo sito (*Typhloius longinquus*) e sporadici chirotteri. I visitatori, opportunamente equipaggiati, possono vivere qui una vera e propria avventura speleo.

🇭🇷 Špilja Praje (ili Praie) isklesana je u vapnenu koji datira od prije 11 milijuna godina, a razvija se duž slojeva u stijeni. Sastoji se od 2 grane: gornje (otvorene za posjetitelje) i donje. Ulaz u špilju je mali zdenac, dostupan kroz prirodni tobogan od nekoliko metara. Odavde, sagnuti, posjetitelji prolaze kratkim tunelom kako bi se počeli diviti stalagmitima, zavjesama i stupovima i kako bi čuli kapanje. Radi zaštite, zatvoren je vratima jer je važan geolokalitet, stanište 8310 i u njemu se štiti vrsta stonoga koja je znanosti poznata samo po ovom nalazištu (*Typhloius longinquus*) i sporadični ššmiši. Ovdje, pravilno opremljeni, posjetitelji mogu doživjeti pravu speleo-avanturu.

 The cave is located in a high valued landscape for geology, archeology, agro-pastoral (dry-stone huts and walls) and mining history: a few steps away there is the former mine of Cunicelle and the remains of a cableway to transport bitumen downstream. From here, Lettomanoppello, a village famous for its "stonecutters" (stone artisans), is reachable by a hiking trail too. Near the cave and in the village visitors can taste and buy local specialties. High mountain is at 20 minutes (Passo Lanciano, winter sport resort), and the Adriatic Sea is at 30 minutes.

 La grotta è collocata in un contesto paesaggistico di alta valenza per geologia, archeologia, storia agro-pastorale (capanne e muri in pietra a secco) e mineraria: a pochi passi c'è la ex miniera di Cunicelle e i resti di una teleferica per il trasporto del bitume a valle. Da qui Lettomanoppello, paese famoso per gli "scalpellini" (artigiani della pietra), è raggiungibile anche con un sentiero. Nei pressi della grotta e in paese si possono degustare e acquistare le specialità locali. L'alta montagna è a 20 minuti (Passo Lanciano, stazione per gli sport invernali) e l'Adriatico a 30 minuti.

 Shpella është e vendosur në një peizazh me vlera të larta për gjeologjinë, arkeologjinë, historinë agro-baritore (kasollet dhe muret e gurit të thatë) dhe minierat: disa hapa larg është ish miniera e Cunicelle dhe mbetjet e një teleferiku për transporti i bitumit në rrjedhën e poshtme. Nga këtu, Lettomanoppello, një qytet i famshëm për "gurdhendësit" (artizanët e gurëve), gjithashtu mund të arrihet nga një shteg. Afër shpellës dhe në fshat mund të shijoni dhe të blini specialitetet vendase. Malet e larta janë 20 minuta larg (Passo Lanciano, stacioni për sportet dimërore) dhe Adriatiku 30 minuta.

 Špilja se nalazi u krajoliku visoke vrijednosti za geologiju, arheologiju, agropastoralnu povijest (kolibe i suhozidi) i rudarstvo: nekoliko koraka dalje nalazi se nekadašnji rudnik Cunicelle i ostaci žičare za nizvodni transport bitumena. Odavde je i Lettomanoppello, selo poznato po svojim "klesarima" (zanatlijama), također dostupno pješačkom stazom. U blizini špilje i u selu možete kušati i kupiti lokalne specijalitete. Visoke planine udaljene su 20 minuta (Passo Lanciano, zimski sportski centar), a Jadransko more 30 minuta.

 Parco Nazionale della Majella e Comune di Lettomanoppello

 +39 0864 25701 (Parco)
+39 085 8570755 (Comune)

 info@parcomajella.it; ufficio.
protocollo@lettomanoppello.eu

 www.parcomajella.it
www.comune.lettomanoppello.pe.it

 parcomajella
lettomanoppelloinforma

 @parcomajella

 @parcomajella

 www.youtube.com/user/
parcomajella

▼ Dry-stone hut with flock guarded by the Abruzzese shepherd dog - Capanna in pietra a secco con gregge sorvegliato dal cane pastore abruzzese - Ph. Dino Di Cecco

▲ The international geosite of the submarine fossil dune field of Cerratina dating back to Miocene - Geosito internazionale del campo di dune fossili sottomarine di Cerratina risalenti al Miocene - Ph. Irene Cornacchia

▲ Small pond that forms especially during raining seasons- *Piccolo laghetto che si forma soprattutto durante le stagioni piovose* – Ph. MA LiGHT photo underground

▼ Detail of concretions – Particolare di concrezioni – Ph. MNP/Marco Carafa

▲ The millipede endemic of the Praje Cave (*Typhloius longinquus*) – Il millepiedi endemico della Grotta delle Praje (*Typhloius longinquus*) - Ph. MNP/Marco Carafa

◀ Internal ascent in the upper branch of the cave - Salita interna nel ramo superiore della grotta – Ph. MA LiGHT photo underground

GROTTA NERA

📍 ITALY - MNP cave

🏛️ Pennapiedimonte (CH)

◆ 42.138611, 14.175556

🏔️ 1380 m

⬇️ 10 m

➡️ 110 m

🌡️ highly variable / molto variabile

❓ Visitable only for scientific purposes / Visitabile solo per ricerca scientifica

🚶 Majella National Park hiking trail G4 (about 2 hours from the picnic area "La Valle-Palombaro") / Sentiero G4 del Parco Nazionale della Majella (circa 2 ore dall'area picnic "La Valle-Palombaro")

The Black Cave is carved in the Cretaceous limestone outcropping in the Three Caves Valley. Faults' trend shapes its interior which is divided in 3 halls: a big one with a large entrance overlooking the valley, and giant collapsed boulders; a central one with abundant ivory-white moonmilk that covers it entirely and originates speleothems of globular, squat and curved shapes due to the complex air currents; a small "diverticulum" in the final part. The biogenic moonmilk (bacteria) makes the habitat extremely fragile as to be protected by a strict regulation of accesses (gate, authorization etc.). Due to its rarity the cave is an international geosite too.

Shpella e Zezë është formuar në gur gëlqeror (Kretak) në Luginën e Tre Shpellave. Trendi i rrëshqitjeve formon brendësinë e cila është e ndarë në 3 dhoma: një e madhe me një hyrje të gjërë që mbikëqyr luginën dhe gurët gjigantë të shembur; një qendrore me "qumësht malit" të bollshëm me ngjyrë fildishi që e mbulon tërësisht dhe krijon speleotema me globe, mbledhje dhe forma të lakuara për shkak të rrymave komplekse të ajrit; një "divertikul" i vogël përfundimtar. "Qumështi i malit", me origjinë biogjene (baktere), e bën habitatin jashtëzakonisht të brishtë, prandaj ekziston një rregullim i rreptë i hyrjeve (portave, autorizimeve, etj.). Ngaqë është e rrallë në llojin e vet, shpella është gjithashtu një gjeosit ndërkombëtar.

◀ The rare and abundant ivory-white moonmilk of the cave – Il raro e abbondante "latte di monte" della grotta di colore bianco-avorio – Ph. MA LiGHT photo underground

🇮🇹 La Grotta Nera è scavata nei calcari creatacei della Valle delle Tre Grotte. L'andamento delle faglie ne modella l'interno che si divide in 3 sale: una grande con un ampio ingresso che si affaccia sulla vallata e giganteschi massi crollati; uno centrale con abbondante "latte di monte" bianco-avorio che la ricopre interamente e dà origine a speleotemi con forme globose, tozze e ricurve per le complesse correnti d'aria; un piccolo "diverticolo" finale. Il "latte di monte", di origine biogenica (batteri), rende l'habitat estremamente fragile motivo per cui vi è una rigida regolamentazione degli accessi (cancello, autorizzazioni ecc.). Per la sua rarità la grotta è anche un geosito internazionale.

🇭🇷 Crna špilja isklesana je u izdancima krednog vapnenca u dolini Tri špilje. Trend rasjeda oblikuje njegovu unutrašnjost koja je podijeljena u 3 dvorane: velika s velikim ulazom s pogledom na dolinu i ogromnim srušenim gromadama; središnja s obilnim "mjesečevim mlijekom" boje bjelokosti koje ga potpuno prekriva i zbog složenih zračnih struja stvara speleoteme s kuglastim, čućećim i zakriviljenim oblicima; mali "divertikulum" u završnom dijelu. Biogeno "mjesečevo mlijeko" (bakterija) čini stanište izuzetno krhkim, zbog čega postoji stroga regulacija pristupa (vrata, odobrenja itd.). Zbog rijetkosti, špilja je također međunarodni geolokalitet.

 The cave is in the Mt. D'Ugni Reserve, accessible from Palombaro, featured by a lushly beech forest, cliffs and pastures which host wolves, golden eagles and chamois. The homonym peak (2,093 m) is within a hiking distance from the hypogeum by continuing along the G4 trail. The cave belongs to Pennapiedimonte, a village clinging to Majella eastern slope, which is at the mouth of the scenic Avello Valley. From here, hiking trails for high altitude start. Numerous are the houses embedded in the rock, as well as construction details finely carved by the local stonemasons.

 La grotta è nella Riserva del Monte D'Ugni, accessibile da Palombaro, caratterizzata da una rigogliosa faggeta, da rupi e pascoli che ospitano lupi, aquile e camosci. L'omonima vetta (2.093 m) è raggiungibile a piedi dall'ipogeo proseguendo lungo il sentiero G4. La grotta è in comune di Pennapiedimonte, paese aggrappato al versante est della Majella che si trova all'imbocco della panoramica Valle dell'Avello. Da qui partono sentieri per l'alta quota. Numerose sono le case scavate nella roccia e i particolari costruttivi finemente scolpiti dagli "scalpellini" locali.

 Shpella është në Monte D'Ugni Reserve, e arritshme nga Palombaro, karakterizuar nga një pyll i harlisur ahu, shkëmbinjtë dhe kullotat që janë shtëpia e ujqërve, shqiponjave dhe dhive të egër. Maja homonime (2,093 m) mund të arrihet në këmbë nga hipogeumi duke vazhduar përgjatë shtegut G4. Shpella është në komunën e Pennapiedimonte, një qytet i njritur në anën lindore të Majella e cila ndodhet në hyrje të lugnës panoramike Avello. Nga këtu ka shtigje për lartësi të madhe. Ka shumë shtëpi të gdhendura në shkëmb dhe detajet e ndërtimit të gdhendura imët nga "gurdhendës" vendas.

 Špilja se nalazi u rezervatu Monte D'Ugni, dostupan s Palombara, koji karakterizira bujna bukova šuma, litice i pašnjaci u kojima žive vukovi, suri orlovi i divokoze. Do istoimenog vrha (2.093 m) može se doći pješice od hipogea nastavljajući stazom G4. Špilja se nalazi u općini Pennapiedimonte, selu priljubljenom uz istočnu stranu Majelle koja se nalazi na ulazu u panoramsku dolinu Avello. Odavde počinju planinarske staze za velike nadmorske visine. Brojne su kuće uklesane u stijenu, kao i građevinski detalji koje su lokalni klesari fino isklesali.

 Parco Nazionale della Majella

 +39 0864 25701

 info@parcomajella.it

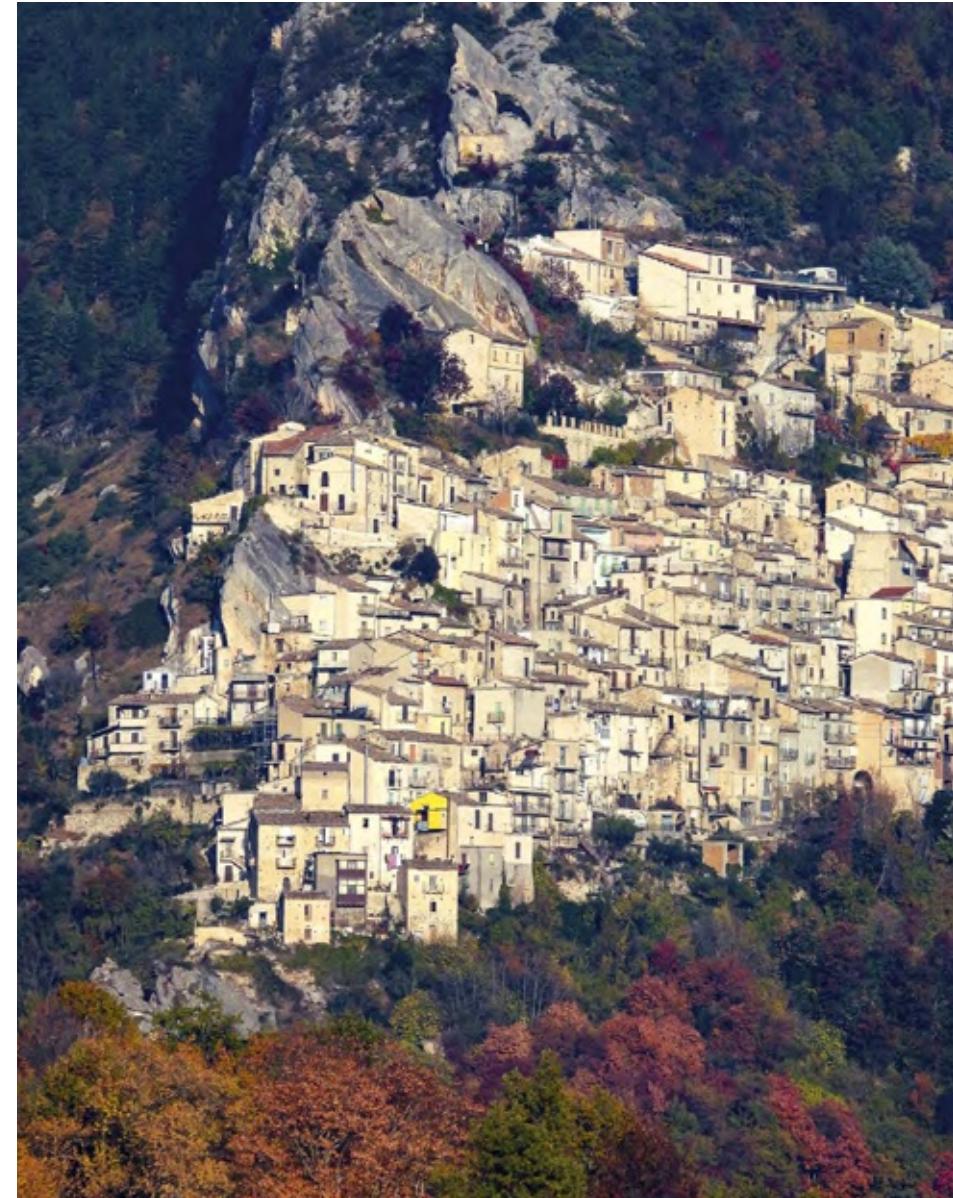
 www.parcomajella.it

 parcomaiella

 @parcomajella

 @parcomajella

 www.youtube.com/user/parcomajella

▲ Pennapiedimonte embedded in the limestone rock of the eastern Majella slope - Pennapiedimonte incastonata nella roccia calcarea del versante orientale della Majella - Ph. Majexperience/Emanuele Di Marco

▲ The central hall of the Dark Cave fully covered by the ivory-white moonmilk – Salone centrale della Grotta Nera completamente coperta dal bianco "latte di monte" bianco avorio – Ph. Speleo Club Chieti

▼ Big collapsed boulders with slickensides in the entrance hall of the cave - *Grandi massi crollati con strie da scivolamento nella sala d'ingresso della grotta* - Ph. MNP/Elena Liberatoscioli

▲ Speleothems hanging from the ceiling with various shapes due to the complex air currents - *Speleotemi pendenti dalla volta con varie forme dovute alle complesse correnti d'aria* - Ph. MNP/Mariano Spera

◀ One of the moonmilk speleothems - *Uno degli speleotemi di "latte di monte"* - Ph. MNP/Mariano Spera

GROTTA SCURA

📍 ITALY - MNP cave

🏛️ Bolognano (PE)

◆ 42.229055, 13.961938

🏔 about / circa 300 m

⬇️ mainly subhorizontal / principalmente suborizzontale

→ 350 m

🌡️ highly variable / molto variabile

❓ Speleotourist / Speleoturistica

🚶 80 m are open to all; passed the gate only authorized guided tour; accessible by a short hiking trail (A10) from the paved road / 80 m sono visitabili da tutti; al di là del cancello solo visite guidate autorizzate; raggiungibile dalla strada asfaltata con un breve sentiero (A10)

🇬🇧 The hypogea, inactive and with rare dripping, presents several views on the lower Orta Valley from which one can observe three elevation levels of karst suspended cavities. The Dark Cave belongs to the upper one. In the wide hall at the end of the main gallery, there is a thick pack of fluvial sediments deposited 100,000 years ago, before the canyon had been carved the Messinian gypsum and the Oligo-Miocene limestone. Prehistoric findings have been discovered in the cave (ceramic manufactures, *Homo* and *Artyodactila* remains). A lateral, narrower gallery connected with the outside hosts about ten bats (*Rhinolophus hipposideros*), *Dolichopoda* sp. (cave grasshoppers) but also non-hypogea insects and spiders.

🇭🇷 Hipogeumi, joaktiv dhe me pikim të rrallë, ofron pamje të ndryshme nga luginës së ulët Orta nga e cila mund grandiosotë vërehen zgavrat karstike të varura, të rregulluara vertikalishët në tre nivele; shpella e errët është në pjesën më të lartë. Në sallën në fund të galerisë kryesore, ekziston një shtresë e trashë e sedimenteve lumore të depozitura 100,000 vjet më parë, para se lumi të gdhendte kanionin në gipsin Mesinian dhe në gëlqerorët Oligo-Miocene. Në shpellë janë gjetur mbetje prehistorike (punime qeramike dhe mbetje *Homos* dhe artiodaktileve). Një galeri anësore më e ngushtë, duke komunikuar me pjesën e jashtme, strehon një duzinë lakuriqësh më të vogël (*Rhinolophus hipposideros*), dolikopodë (karkaleca shpellash) por edhe insekte dhe merimanga jo-nëntokësore.

◀ People visiting the cave during the UNESCO evaluation mission for the Majella candidacy to Global Geopark – Visitatori durante la missione di valutazione UNESCO per la candidatura della Majella a Geoparco mondiale – Ph. MNP/Nicola Scalzitti

🇮🇹 Lipogeo, inattivo e con raro stillicidio, offre diversi affacci sulla bassa Valle dell'Orta da cui si osservano cavità carsiche sospese, altimetricamente disposte su tre livelli; la Grotta Scura è nel più alto. Nel salone in fondo alla galleria principale, vi è uno spesso pacchetto di sedimenti fluviali depositi 100.000 anni fa, prima che il fiume scavasse il canyon nei gessi messiniani e nei calcari oligo-miocenici. Nella grotta sono stati trovati resti preistorici di ceramiche, *Homo* e artiodattili. Una galleria laterale più stretta, comunicante con l'esterno, ospita una decina di rinolofi minori (*Rhinolophus hipposideros*), dolicopodi (cavallette di grotta) ma anche insetti e ragni non ipogei.

🇭🇷 Hipogej, neaktiv i s rijetkim kapanjima, nudi različite poglede na donju dolinu Orte s koje se mogu promatrati ovješene krške šupljine, raspoređene okomito na tri razine. Mračna špilja pripada gornjoj. U širokoj dvorani na kraju glavne galerije nalazi se gusti paket fluvijalnih sedimenata nataloženih prije 100 000 godina, prije nego što je kanjon isklesan u mesinijskom gipsu i oligo-miocenskim vapnenacima. U špilji su otkriveni pretpovijesni nalazi (keramički proizvodi, ostaci *Homo* i *Artyodactila*). Bočna, uža galerija povezana s vanjskim prostorom dom je desetak šišmiša (*Rhinolophus hipposideros*), Dolichopoda sp. (špiljski skakavci), ali i nehipogejskih insekata i pauka.

 The cave is embedded in the impressive Orta canyon walls, frequented by birds of prey. The clean riverine waters are the ideal habitat for barbels, chubs, gray herons, kingfishers and river crabs. Worth of visit is the village of Bolognano and its hamlet Musellaro. From the first, hiking trails for the river and for the panoramic view of the Cisterna waterfall start (A9). A trail (A4) of geological and botanical interest is from Madonna del Monte to Piano D'Orta. The territory is highly suited to wine production.

 La grotta è incastonata nelle pareti dell'impressionante canyon dell'Orta, frequentate da rapaci. Le pulite acque fluviali sono l'habitat ideale per barbi, cavedani, aironi cenerini, martin pescatori e granchi di fiume. Da visitare il borgo di Bolognano e la sua frazione Musellaro. Dal primo partono sentieri per il fiume e per la vista panoramica della cascata della Cisterna (A9). Un sentiero (A4) di interesse geologico e botanico va da Piano D'Orta a Madonna del Monte. Il territorio è altamente vocato alla produzione di vino.

 Shpella është vendosur në muret e kanionit mbresëlënës Orta, të frekuentuar nga zogj grabitqarë. Ujërat e pastër të lumenjve janë habitat i ideal për barbelat, qefujt, çafkat gri, bilbilët e ujit dhe gaforret e lumenjve. Për të vizituar fshatin Bolognano dhe rrithinat e tij Musellaro. Fillimisht ndiqen shtigjet për lumin dhe për pamjen panoramike të ujëvarës Cisterna (A9). Një shteg (A4) me interes gjeologjik dhe botanik shkon nga Piano D'Orta në Madonna del Monte. Territori është shumë i përshtatshëm për prodhimin e verës.

 Špilja je ugradena u impresivne zidine kanjona Orte, koje posjećuju ptice grabljivice. Čiste riječne vode idealno su stanište mrena, klenova, sivih čaplji, vodomara i slatkvodnih rakovica. Vrijedi posjetiti selo Bolognano i njegov zaselak Musellaro. Od prve, započinju planinarske staze prema rijeci i prema panoramskom pogledu na vodopad Cisterna (A9). Staza (A4) od geološkog i botaničkog interesa ide od Piano D'Orta do Madonne del Monte. Područje je vrlo pogodno za proizvodnju vina.

  Parco Nazionale della Majella

 +39 0864 25701

 info@parcomajella.it

 www.parcomajella.it

 [parcomaiella](#)

 [@parcomajella](#)

 [@parcomajella](#)

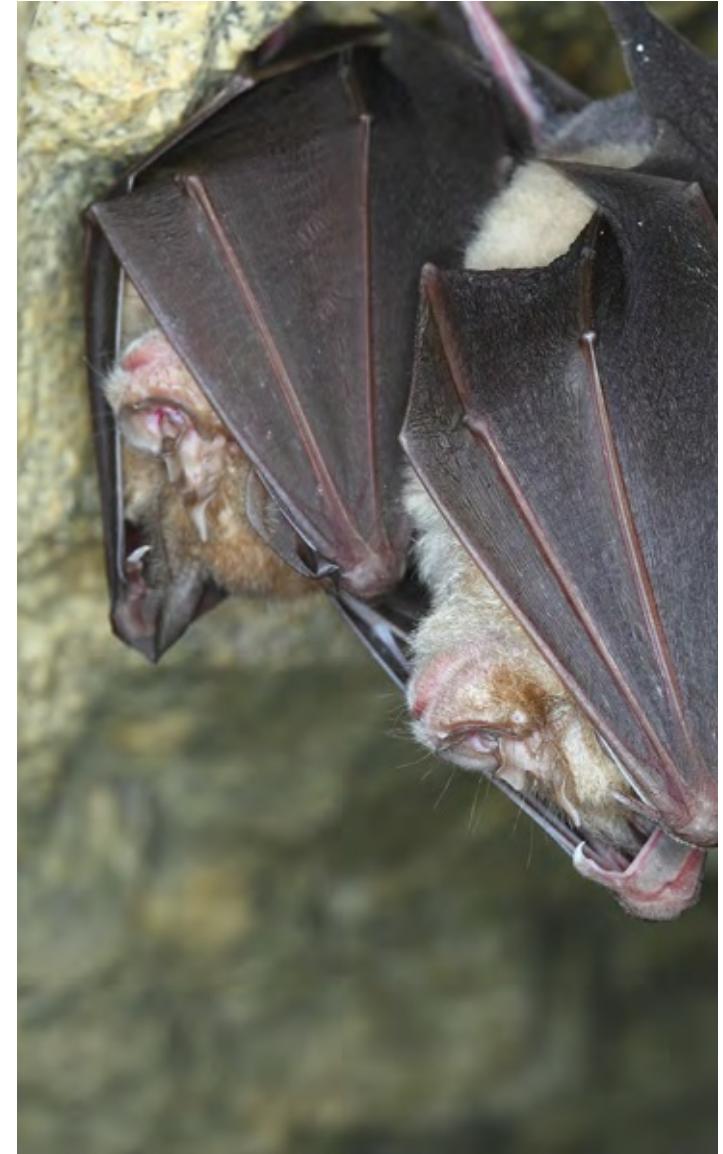
 www.youtube.com/user/parcomajella

▲ Cisterna waterfall – Cascata della Cisterna – Ph. MNP/John Forcone

▲ The Scura Cave entrance – *L'ingresso di Grotta Scura* – Ph. MNP/John Forcone

▲ Lesser horseshoe bats (*Rhinolophus hipposideros*) – Rinolofi minori (*Rhinolophus hipposideros*) – Ph. MNP/Marco Carafa

◀ Old alluvial sediments in the “Big Hall” of the cave - Alluvioni fluviali antiche nel “Salone” della grotta – Ph. MNP/Nicola Scalzitti